

Rzecznik Praw Obywatelskich wystąpił z apelem do Premiera o powołanie w ramach Kancelarii Prezesa Rady Ministrów odpowiednio umocowanego pełnomocnika do spraw przeciwdziałania bezdomności.

Celem jest skuteczne przeciwstawienie się temu zjawisku m.in. poprzez identyfikowanie przyczyn bezdomności, uwzględnienie ich w działaniach państw i taką zmianę prawa, która ułatwi organizacjom pozarządowym pracę na rzecz osób w kryzysie bezdomności.

Od 4 lat RPO upomina się o skoordynowanie prac w sprawie bezdomności na szczeblu rządowym. Sytuacja osób w kryzysie bezdomności nie poprawia się – więc postulat Rzecznika pozostaje w mocy.

Jak czytamy w apelu RPO do Prezesa Rady Ministrów: Bezdomność jest powszechnie uznawana za najcięższą formę wykluczenia społecznego, gdyż wiąże się nie tylko z brakiem miejsca do zamieszkania, ale uniemożliwia normalne funkcjonowanie w społeczeństwie i wiąże się ze społeczną i medialną stygmatyzacją. Z tej przyczyny przeciwdziałanie bezdomności jest niezwykle wysoko umieszczone w hierarchii obowiązków władz publicznych, o czym świadczy szereg norm odnoszących się do tej problematyki, zawartych m.in. w art. 75 Konstytucji art. 25 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka ONZ, art. 11 Międzynarodowego Paktu Praw Ekonomicznych, Społecznych i Gospodarczych ONZ oraz w art. 30 i 31 Europejskiej Karty Społecznej.

Władze publiczne są więc prawnie zobligowane do tego, aby stale podejmować działania zmierzające do przeciwdziałania bezdomności. Rozwiązywanie problemu bezdomności to nie tylko zapewnienie odpowiednich miejsc do zamieszkania. Nie mniej ważne jest zapewnienie osobom bezdomnym możliwości korzystania z praw i wolności obywatelskich zagwarantowanych w aktach prawa międzynarodowego, Konstytucji oraz przepisach prawa powszechnego, w tym m.in.:

- dostępu do usług publicznych, zwłaszcza do opieki medycznej,
- pomocy prawnej
- czy publicznej edukacji.

Jest to także kwestia zapewnienia im podstawowych warunków godnego życia, a więc:

- odpowiedniego odżywiania,
- zapewnienia podstawowego ubioru
- i możliwości zadbania o higienę osobistą.

Nie jest możliwe przeciwdziałanie bezdomności bez podejmowania działań o charakterze prewencyjnym, które zapobiegałyby powstawaniu samego zjawiska bezdomności przez ograniczanie czynników je wywołujących (takich jak ubóstwo, bezrobocie, przemoc domowa, rozmaite uzależnienia od substancji odurzających, zaburzenia, psychiczne, nadmierne zadłużenie, brak odpowiedniej liczby miejsc w szpitalach i zakładach opiekuńczych), a także działań o charakterze terapeutycznym, wspierającym w procesie wychodzenia z bezdomności. W kontekście tych wszystkich wyzwań dla władzy publicznej, niezwykle istotne jest również rzetelne zdiagnozowanie zjawiska, w tym także w odniesieniu do poszczególnych grup społecznych takich jak osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, kobiety czy młodzież.

Wszystkie te zagadnienia pozostają „we właściwości” wielu działów administracji rządowej, takich jak: administracja publiczna, budownictwo, lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne, budżet i

finanse publiczne, oświata i wychowanie, praca, sprawiedliwość, zabezpieczenia społeczne czy zdrowie. W tej sytuacji uzasadnione jest powołanie pełnomocnika Prezesa Rady Ministrów do spraw przeciwdziałania bezdomności, który koordynowałby pracę różnych resortów w tym zakresie.

RPO występował w tej sprawie do premier Beaty Szydło (pismo z 17 listopada 2015 r.)

Na potrzebę koordynacji działań państwa w tym zakresie wskazywała NIK, zalecenia takie wynikają także z rządowego Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Podkreśla się w nim, iż do tej pory nie zaprojektowano całościowej polityki społecznej wobec bezdomności – z uwzględnieniem wszystkich instytucji polityki społecznej. Bezdomność traktowana jest jako problem polityki społecznej, w którym różne jednostki, instytucje i organizacje prowadzą działalność w zakresie pomocy społecznej, mieszkalnictwa, zdrowia, zatrudnienia, edukacji, jednakże działalność ta jest słabo skoordynowana. W dokumencie tym podkreśla się interwencyjny i akcyjny charakter istniejących regulacji prawnych, które służą raczej „radzeniu sobie z problemem bezdomności”, a nie jego systemowemu rozwiązywaniu.

W 2016 r. Kancelaria Prezesa Rady Ministrów poinformowała Rzecznika Praw Obywatelskich, że powoływanie odrębnego organu w strukturze administracji rządowej zajmującego się wyłącznie koordynacją działań na rzecz osób bezdomnych jest niecelowe, jednak fakt, że mimo upływu czasu tylu problemów nie udało się rozwiązać, każe RPO ponowić apel o lepsze skoordynowanie pomocy na rzecz osób w kryzysie bezdomności.

Źródło: RPO